Összefoglaló Magyarország Helyreállítási és Alkalmazkodási Tervéről

Magyarország célkitűzése, hogy 2030-ra Európa öt legélhetőbb állama közé tartozzon, ezáltal pedig hozzájáruljon Európa gazdasági és társadalmi megerősödéséhez.

A Kormány az elmúlt egy évtizedben saját erejéből, és az Európai Unió alkotta nemzetközi közösség támogatásával az országot növekedési pályára állította. 2010 után az ország szuverenitásának és függetlenségének biztosítása érdekében először a gazdaságot helyezte biztos alapokra, amelynek eredményeként Magyarország a gazdasági növekedése tekintetében az Európai Unió élvonalába került. Ez teremtette meg annak lehetőségét, hogy javuljon a társadalom életszínvonala, illetve választ lehessen adni a globális változások okozta demográfiai, fenntarthatósági kihívásokra, illetve az ipar 4.0. forradalomból fakadó nehézségekre. Hazánk e munka eredményeként 2020-ra jelentős eredményeket tudott felmutatni.

2020 azonban nem várt válságot hozott nem csak Európa, hanem az egész világ számára. A koronavírus megjelenése, majd világjárvánnyá alakulása kihat nemcsak az államok egészségügyi rendszerére, hanem gazdaságukra, társadalmukra is. A járvány következményeként a világháborúk óta nem látott társadalmat érintő korlátozásokat kellett világszerte bevezetni; az emberek egészségügyi veszélyeztetettsége száz éve nem látott méreteket öltött, tovább növelve a demográfiai válság mértékét. Mindez oda vezetett, hogy Európa gazdasága a 2008-as gazdasági világválság óta nem látott mértékben esett vissza.

A magyar Kormány meglátása szerint ezekben a válságos időkben páratlan összefogásra, kompromisszumra van szükség. Az európai közösségnek egységesen segítenie kell minden tagállamot abban, hogy visszataláljon a 2020 előtti növekedési és stabilitási pályára. Az Európai Unió nyújtotta Helyreállítási Alap ezt a segítségnyújtást, illetve a tagországok közötti kompromisszum létrehozását valósítja meg. Olyan támogatást jelent, amely minden tagállam számára megadja a lehetőséget arra, hogy újra növekedési pályára állhasson.

Szükség van olyan fejlesztésekre, amelyek révén az államok képesek lesznek rugalmasan reagálni a járványok okozta esetleges válsághelyzetekre. Ezt a felkészülést, továbbá Magyarország fejlődési ívének újbóli emelkedését szolgálják azok a fejlesztések, amelyeket Magyarország fontosnak tart az alábbiakban bemutatott kilenc területen.

Magyarország jövője szempontjából elengedhetetlen az Európát sújtó demográfiai válságra történő reagálás. A népességszám csökkenésének születésszám növelésével történő megállítása Magyarország társadalmi és gazdasági fenntarthatóságának egyik kulcsterülete. Mindezen túl a 21. század Európájának egyik legégetőbb társadalmi kihívása, a szegénység felszámolására való törekvés is olyan kulcsterülete az ország fejlődésének, amely nélkül nem biztosítható a társadalmi jólét hazánkban. A társadalom életszínvonalának javítása, közvetve pedig az ország gazdasági növekedésének szempontjából kiemelten fontosak az egészségügyi rendszer területén szükséges infrastrukturális és humánerőforrást érintő reformok, amelyeket a koronavírus-járvány egészségügyi rendszerre nehezedő nyomása még hangsúlyosabbá tesz.

Az Európai Unió versenyképességének javítását a jövő generációi, a bennük rejlő tudás és az innovációra való képesség alapozza meg. Éppen ezért a tagállamoknak minden lehetőséget meg kell teremteniük ahhoz, hogy az oktatási rendszerükbe bekerülő fiatalok olyan naprakész és versenyképes tudás birtokosai legyenek, amellyel képesek helytállni nemzetközi szinten is. A Kormány ennek érdekében kívánja megerősíteni a köznevelés rendszerét és megreformálni a felsőoktatási és tudományos rendszer működését.

Európa versenyképességének növelését szolgálja az ország mobilitási képességének javítása is. A közlekedés amellett, hogy fontos szerepet tölt be a gazdaságban, a társadalom életszínvonalának javulásához is hozzájárul. A fenntartható közlekedési rendszerek létrehozása a zöld átállásához is nélkülözhetetlen.

A digitalizáció egy másik olyan terület, amely a versenyképesség, a fejlődés egyik fő hajtóereje, ezért Magyarország elkötelezett a digitális fejlesztések megvalósítása mellett. Kiemelten fontos, hogy az állampolgárok, a vállalkozások és az állam felkészüljön a digitalizációból eredő kihívásokra.

A 21. század egyik legjelentősebb stratégiai kihívása a fenntartható energiaellátás biztosítása. Hazánk úgy gondolja, hogy Európának és így Magyarországnak is fel kell készülnie az egyre szélsőségesebb környezeti változásokra, illetve hosszú távú megoldást kell találnia az energiaéhínség problémájára is. Hazánk és Európa jövője szempontjából ugyanilyen meghatározó terület a vízgazdálkodás is, ahol elengedhetetlenül szükség van az ország természeti adottságaihoz illeszkedő optimális és fenntartható rendszer kialakítására, megerősítésére.

Szintén a fenntarthatóság és hazánk jövőjének biztosítása érdekében van szükség bizonyos környezetvédelmi vállalások megtételére is. Magyarország ennek egyik központi elemeként a körforgásos gazdaságra való áttérést jelölte meg, amely hozzájárul a fenntartható, karbonszegény, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdaság kialakításához, mind az Európai Unió, mind a tagállamok számára is.

A Kormány úgy gondolja, hogy a kilenc területen megfogalmazatott reformok alapjaiban járulnak hozzá Magyarország és ezzel Európa történelmi múltjához méltó jövőjének, társadalmi jólétének biztosításához.

A Helyreállítási és Alkalmazkodási Terv Magyarországon 9 komponensből áll. A program finanszírozásához szükséges becsült forrásigény 5760 milliárd forint. A program költségvetésének közel egyharmada közlekedésfejlesztést, míg egyhatod része az egészségügy fejlesztését érinti.

A továbbiakban röviden összefoglaljuk a komponensek tartalmát.

A. komponens – Demográfia és köznevelés

Magyarország demográfiai célkitűzése, hogy középtávon az egy szülőképes korú nőre eső születések száma elérje a 2,1-et, ezzel biztosítva a népességszám fenntarthatóságát. Ennek érdekében az elmúlt évtizedben Magyarország számos születést támogató és ösztönző

programot indított (pl. Családvédelmi Akcióterv). Továbbá olyan új átfogó reform elindítására van szükség, amely biztosítja a családok számára a megerősített intézményi és szociális hálót, valamint az egyéni élethelyzetre szabott segítségnyújtás lehetőségét. A megerősített intézményi és szociális háló a gyermek- és ifjúsági táborok fejlesztésével érhető el, mivel ezek a táborok hozzájárulnak a korai iskolaelhagyás mértékének csökkentéséhez. A gyermektáboroztatás és a preventív, illetve rehabilitációs gyermek egészségügyi szolgáltatások összekapcsolása, a szinergiák kiaknázása minőségi előrelépést jelenthet az egészségügyi rendszer megelőző ellátásának biztosítása során. A köznevelés területén kiemelkedő cél a digitalizáció és a zöld átállás végrehajtása. Ehhez kapcsolódóan kiemelt szempont az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások felhasználása.

A bölcsődei férőhelyek számának fejlesztésével és a meglévő férőhelyek korszerűsítésével a megfizethető, fenntartható és minőségi gyermekgondozáshoz való hozzáférés előmozdításával támogatható a nemek közötti foglalkoztatási különbségek mérséklése. A magas színvonalú bölcsődei ellátás kialakítása hatással van a foglalkoztatás területére, az új intézmények, szolgáltatások új munkahelyeket is teremtenek, valamint a 3 év alatti gyermeket nevelő szülők minél korábban visszatérhetnek a munkaerőpiacra. Az intézményi fejlesztések hosszútávon pozitívan befolyásolják a szülők és családok gondolkodásmódját a meglévő intézményrendszerről és annak hasznosságáról. További fontos reform az iskolabusz hálózat fejlesztése, így teljesülhet a hátrányos helyzetű régiókban az oktatáshoz való hozzáférés megkönnyítése, valamint a szülők számára az a jelentős segítségnyújtás, amely mind az anyagi, mind a felszabaduló munkaidő tekintetében jelentkezik. A program bevezetésével javul az oktatáshoz való hozzáférés, nő az esélyegyenlőség, illetve csökken a régiók közötti különbség és a mobilitási korlátokból fakadó elmaradás. A klímacélok szempontjából a közlekedés az egyik legkritikusabb szektor, így a program keretében a közösségi közlekedésben résztvevő, tíz évnél idősebb járműveket korszerű, környezetkímélő buszokra szükséges cserélni.

A köznevelés az egyik legalkalmasabb terep arra, hogy az ökotudatosság beépüljön a felnövekvő generációk gondolkodásába és mindennapi cselekvéseibe. Ezért fontos, hogy az ökotudatos klímaalkalmazkodó intézményben tanulók aránya a nagyobb tanulólétszámú (600 főnél nagyobb) általános és középfokú iskolákban elérje a 90%-ot. Az energetikai korszerűsítések mellett fontos az infrastrukturális feltételek megteremtése is. A digitális oktatás kiterjesztéséhez szükséges eszközök vásárlását folytatni kell, illetve az elavultak cseréjéről is szükséges gondoskodni. Az iskolai internethasználat támogatása érdekében szükséges a magyarországi oktatási célú internet gerinchálózat fejlesztése is. Az informatikai infrastruktúra fejlesztése mellett nagyon fontos, hogy az állami tankönyv- és tartalomfejlesztés keretében mindenki számára váljanak elérhetővé a tankönyvek akadálymentes digitális kiegészítővel bővített változatai, amelyek alkalmasak a tanórai közös és az önálló feldolgozásra is.

Továbbá az iskolai pedagógus-tanuló, tanuló-tanuló együttműködést támogató, az együttműködést az online térben megvalósító informatikai fejlesztésre is szükség van. A felsorolt tevékenységek megvalósításával komplex fejlesztés valósul meg, a korszerű tananyagok, a modern infrastruktúra, az iskolai IKT eszközök, a kollaborációs tér együtt

támogatják hatékonyan a digitális pedagógia minél szélesebb körű elterjesztését, a célcsoport digitális készségei egyenlőtlenségeinek mérséklését, ezáltal a köznevelési rendszer eredményességének, versenyképességének növelését, az alapkészségek és kulcskompetenciák fejlesztését.

B. komponens –Egyetemek megújítása

A reformok között szerepel az egyetemek komplex fejlesztése, a felsőoktatási finanszírozás megújítása. A működési struktúraváltás célja, hogy a felsőoktatási intézmények a helyi társadalmi élet, az értelmiségképzés és a gazdaságfejlesztés motorjaként, az igényekre rugalmasan reagálva biztosítsák a képzési-, kutatási-, innovációs-, művészeti-, valamint sport- és kulturális szolgáltatási hátteret a régió és az ország versenyképességéhez. A beruházás keretében 2026 végéig további struktúraváltó felsőoktatási intézmények infrastrukturális, szervezeti, oktatásfejlesztési, kutatásfejlesztési és saját bevétel növekedést fókuszba állító fejlesztése valósul meg. A beavatkozás magában foglalja a XXI. századi orvos-, és egészségtudományi képzéshez kapcsolódó kihívásoknak megfelelni tudó betegellátási, oktatási, kutatási infrastruktúra kialakítását 2026-ig. Az orvos- és egészségtudományi felsőoktatásra fordított fejlesztések multiplikátorhatással rendelkeznek, tekintve, hogy egyszerre szolgálják a jövő orvosainak, egészségügyi szakembereinek a képzését, betegeinek mindennapos egészségügyi ellátását és a Magyarország számára kitörési pontot jelentő egészség és gyógyszeripari kutatásokat.

További lényeges elem a felsőoktatás képzési struktúraváltása és a felnőttképzési rendszer megújítása. Jelenleg a felsőoktatás és a felnőttképzés nem szolgálja ki a gyorsuló ütemben zajló technológiai változások (az ún. Ipar 4.0) miatti munkaerő-piaci igényeket. Ennek javításaként a reform egyszerre célozza a kiemelt képzési területeken a felsőoktatás képzési rendszerének gyakorlati fókuszú átalakítását, teremti meg egyes területeken a szakképzéssel való képzési együttműködését, továbbá erősíti meg a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelően a felsőoktatáshoz kapcsolódó továbbképzés, ráképzés, és átképzés rendszerét, indít el kiemelt képzési területeken digitális átalakítást és tananyagfejlesztést. A felsőoktatás területén 2021-ben az ún. Bologna revízió keretében kerülnek áttekintésre az egyes kiemelt képzések kimeneti, kompetencia követelményei és az ehhez kapcsolódó jogszabályok.

A magyar innovációs ökoszisztéma kulcsszereplői a kutatás-tudásközvetítő szervezetek és a vállalkozások, melyek stabil alapot biztosítanak az innovációs ökoszisztéma további fejlesztéséhez és építéséhez. Ezért elengedhetetlen a Tudományos és Innovációs Parkok és Nemzeti Laboratóriumok létrehozása, valamint komplex fejlesztése. A felsőoktatásban megtermelt tudás hasznosításához elengedhetetlenek a szektorközi együttműködések. A következő években fontos cél az együttműködések erősítése, amelyek lehetővé teszik a felsőoktatási, akadémiai tudás üzleti környezetben való hasznosítását, ezzel elősegítve a tudásáramlás megvalósulását. Továbbá az együttműködések támogatják a felfedező és kísérleti megközelítésű kutatásokat, és lehetőséget teremtenek a nemzetközi színtéren való megjelenésre és érvényesülésre. A Tudományos és Innovációs Parkok célja olyan tudomány vezérelt létesítmények létrehozása, melyek a lehetséges tudástermelő egységeken túl elsősorban az egyetemi bázisú innovációs ökoszisztémára és kutatás-fejlesztési és innovációs

tevékenységekre építenek. Ezen felül a Tudományos és Innovációs Parkok támogató és inkubációs környezetet biztosítanak az induló vállalkozások számára.

A Nemzeti Laboratóriumok felfedező és kísérleti megközelítésű kutatásoknak új, nemzetközi dimenzióját nyitó, együttműködésen alapuló, intézményesülő, dinamikus színtért biztosítanak a kutatási eredmények társadalmi, gazdasági, környezeti hasznosítására. A Nemzeti Laboratórium fő célkitűzései egy adott tématerület hazai szakmai műhelyeinek koncentrálása, a jelentős globális problémákra nemzetközi szinten választ adni képes kompetenciák fejlesztése, valamint a kutatási eredmények társadalmi, gazdasági, környezeti hasznosítása (tudástranszfer).

C. komponens –Felzárkózó települések

A komponens átfogó célja az objektív kritériumok alapján beazonosított 300 leghátrányosabb helyzetű település komplex és integrált megközelítésű fejlesztése, a gazdasági-társadalmi és területi-alapú hátrányok csökkentése, különös tekintettel a COVID-19 világjárvány következményeire. További célkitűzés a lakosság helyzetének javítását szolgáló fejlesztési munkához szükséges szakmai tudás, támogatások és szolgáltatások biztosítása, ezek beépítése a helyi települési-, járási- és térségi szintű közigazgatási rendszerbe és közösségi folyamatokba, továbbá a szakmai tudással együtt kapcsolatrendszerek településekre vonzása, a helyi kisközösségek együttműködési lehetőségeinek kiaknázása. A program a lehető legszélesebb eszközrendszerrel a gyermekekre fókuszál, a fogantatástól a foglalkoztatásig, megoldást kínálva a kora- és kisgyermekkori, az iskoláskori, foglalkoztatási beavatkozásoktól az egészségügyi és lakhatási elemekig. A beavatkozások a településeken élő gyerekeket, illetve családjukat, valamint a településeken dolgozó szakembereket célozzák.

A tervezett tevékenységek az Európai Unió Zászlóshajó kezdeményezéseihez is hozzájárulnak a power up (szociális naperőművek létesítése), renovate (lakhatási beavatkozások), reskill and upskill (bevont személyek új képességekre és munkatapasztalatra tehetnek szert) programok révén.

A komponens keretében olyan komplex, foglalkoztathatóságot elősegítő eszközrendszer kialakítása és működtetése a cél, amely fenntartható módon, helyi erőforrások mobilizálásával nyújt támogatást a programba bevont személyeknek (5000 fő). Továbbá olyan képzési és foglalkoztatási elemeket ötvöző programok megvalósítása a cél, amelyek keretében a helyi munkaerőpiaci igényekhez és adottságokhoz illeszkedő szakma vagy rész-szakképesítés megszerzése, szakmai képzés biztosítása, valamint a programban résztvevő célcsoporttagok munkába állásának és munkában való megtartásának támogatása is megvalósul. A képességek és készségek fejlesztésén túl kiskertek, műhelyek és kisüzemek létrehozásával, valamint az értékesítési folyamat megszervezésével a helyi beruházások létrejöttének ösztönzése és hosszabb távú megtartása is cél.

Annak érdekében, hogy a tervezett beavatkozások sikere biztosítható és hosszabb távon fenntartható lehessen, a komponens alapvető pillére a településeken élők öngondoskodó képességének, rezilienciájának erősítése. Ennek érdekében a településeken Jelenlét Pontok létrehozására kerül sor, ahol szociális munkás folyamatosan rendelkezésre áll és aktív

kapcsolatot tart fenn a helyi lakosokkal. Továbbá a települési lakosok rendszeres munkavégzéshez szükséges készségeinek, képességeinek fejlesztése foglalkoztató műhelyek, műhelyiskolák révén a lakosok öngondoskodási képességét erősíti.

Mivel a válság hatásai a hátrányokkal küzdő településeket hatványozottan érintették, ennek megfelelően a reformok is több területet érintenek egyidejűleg: egészségügy területén elsődlegesen prevenciós és lakóhelyközeli szolgáltatásokkal, foglalkoztatást célzó beavatkozásokkal, fejlesztő-nevelő tevékenységgel és a lakhatási feltételek javításával. A felzárkózó települések jelentős részén nem megoldott vagy nagyon nehezen megoldható a háziorvosi ellátás, a háziorvosok jelentős része idős, nyugdíjas vagy nyugdíj előtt áll. Erre a jelenségre reagálva tervezett általános mobil rendelő, valamint mobil labor kialakítása is.

A komponens keretében kiemelt figyelmet kapnak a környezetvédelmi szempontok is (pl. lakásfelújítás, új épület létesítése esetében), ezen kívül 100 szociális naperőmű létesítése történik meg, amelynek bevételeit lakhatási támogatásra fordítva a társadalmi és környezetvédelmi fenntarthatóság szempontjait is egyesíti a programelem.

D. komponens –Vízgazdálkodás

Kiemelt gazdaságpolitikai cél a magyar mezőgazdaság versenyképességének, hozzáadott értékének és jövedelemtermelő képességének növelése, valamint a klímaváltozás mezőgazdasági termelésre gyakorolt egyre erősödő hatásának csökkentése. A vízkínálati oldal megerősítésének érdekében Magyarország Kormánya a beruházások, rekonstrukciós munkák és a harmadlagos művek vízszállító képességének biztosítása révén kívánja megteremteni annak lehetőségét, hogy a gazdálkodók igényeinek megfelelően a legoptimálisabb környezetben tudjon megvalósulni az öntözéses gazdálkodás.

A célok eléréshez szükséges az öntözéses gazdálkodást elősegítő jogszabályi környezet és az ahhoz kapcsolódó feltételek megteremtése. Szükséges ahhoz, hogy a magyar gazdálkodók rugalmasan tudjanak alkalmazkodni az elégtelen csapadékmennyiség okozta kihívásokhoz, és javítani tudják mezőgazdasági termelésük hatékonyságát. A mezőgazdasági öntözhető területek arányának növelésével az egyéni hasznok mellett környezetünk jó állapotát is javítani tudjuk.

A hatékony mezőgazdasági termelés eléréséhez a gazdálkodóknak megfelelő hozzáférését kell biztosítani a vízforrásokhoz. Ezt a hozzáférést meg kell teremteni mind az állami főműveken, mind a tábla mellett található harmadlagos műveken. Az öntözött területek növekedése és a versenyképes élelmiszer biztonság megteremtése gazdálkodói oldalról az öntözés hatására sokkal kiszámíthatóbb termés elérését szolgálja. Az öntözés alkalmazása az általában száraz, aszállyal sújtott területeken, a mezőgazdasági termékek hozamnövekedésének előmozdítása, valamint a csapadékszegény időszakokban történő vízpótlás érdekében történik. Továbbá a belvizes időszakokban összegyűlt víz tározási lehetőségének kialakítása által a felmerülő öntözési vízigények innen is kielégíthetőek lesznek.

Az ágazatban további célként fogalmazódott meg az engedély nélkül működő mezőgazdasági célú kutak jogszerű működésének megteremtése. Mivel az engedély nélküli kutak kialakításuk

miatt jelentős vízminőségi és mennyiségi kockázatot jelentenek. Érdekeltté kell tehát tenni valamennyi érintett kút-tulajdonost, használót, hogy legalizálja a kútját és ezzel megalapozható legyen egy komplex vízkivételi monitoring-rendszer is. Ezzel együtt a felszín alatti vízkészleteket kiaknázó öntözés fejlesztése, ezáltal a termelés kiszámíthatósága, az élelmiszerellátás biztonságának megteremtése, a vállalkozások erősítése és a jó minőségű hazai termékek előállítása is a szélsőséges helyzetekhez történő rugalmas alkalmazkodást segíti. Ezeknek az érdekeknek az összehangolása szükséges, és elengedhetetlen.

A mezőgazdasági öntözés szereplőinek jogkövető magatartásra ösztönzése az eljárások egyszerűsítésével, és az adminisztrációs terhek csökkentésével valósítható meg, valamint az ehhez kapcsolódó támogatási rendszer kialakításával. A reformok nem kizárólag a mezőgazdaság szereplőit célozzák, hanem ezen túlmutatva a fenntartható vízgazdálkodás, és a vízkészletek védelmével a lakosság és a jövő generáció érdekeit is védi. Ennek keretében a hatósági hatáskörökre vonatkozóan szerkezeti átalakítás valósul meg, az öntözési tevékenységgel kapcsolatos feladat- és hatásköröket az állam részéről egy szervezet látja el. Kialakításra kerül egy egységes nyilvántartás, amely az öntözés létesítményeit tartalmazza. A reformot megalapozó jogszabályi háttér megalkotása 2020 évtől indul.

E. komponens - Fenntartható zöld közlekedés

A program három fő reform terület mentén kerül megvalósításra. Az infrastruktúra és szolgáltatási reform célja, hogy a vasúti közlekedés utas számát és a közlekedő vonatok számát a nagyvárosi térségekben és a nagyvárosi térségek között egyaránt a kétszeresére lehessen növelni, ezáltal a vasút versenyképes szolgáltatást nyújtson minden vonalon a motorizált egyéni közlekedéssel szemben. További cél, hogy a városkörnyéki vasútállomások jól megközelíthetők legyenek, ott komfortosan használható infrastruktúra várja az utasokat.

Az intézményrendszeri és szolgáltatási reform célja, hogy a teljes elővárosi és városközi közlekedési hálózat egy rendszerként, közös hálózat- és forgalomszervezéssel, integrált menetrendi struktúrával és egységes jegyrendszerrel, közlekedésszervezési intézményrendszerrel működjön. Az integrált közösségi közlekedési szolgáltatás színvonalának javítása érdekében megvalósításra kerül a minden közösségi közlekedési módra kiterjedő egységes tarifarendszer és az egységes közösségi közlekedésszervezés.

Logisztikai reform célja, hogy Budapest mint Közép-Kelet-Európa áruszállítási csomópontja a zöld mobilitás területén is javítson a versenyképességén, vagyis a Magyarországon áthaladó vasúti korridorok Budapest metszéspontjának környezetében megfelelő áteresztő kapacitás és magas minőségű logisztikai háttérbázis álljon a vasúti fuvaroztatók rendelkezésére. Ezektől a reform intézkedésektől jelentős modal shift várható a városi térségekben a közösségi közlekedés javára, ezáltal jelentősen hozzájárulva az üvegházhatású gázkibocsátás csökkentéséhez és a klímapolitikai célkitűzések javításához, a fenntartható és hatékony mobilitás megteremtéséhez, a főváros és a nagyvárosok vasúti átjárhatóságának javításához.

Továbbá a városok közötti és nemzetközi vasúti elérhetőséget javító beruházások is megvalósulnak. Ezek eredményeképp hiányzó hálózati kapcsolatok, összeköttetések, új kötöttpályás szakaszok létesülnek, forgalmas közösségi közlekedési útvonalak

keresztezésénél új átszállókapcsolatok kerülnek kialakításra, elavult kötöttpályás hálózatok újulnak meg, ezáltal javul az elektromos üzemű közösségi közlekedés versenyképessége. A jelenlegi gördülőállomány állapota a vasúti infrastruktúra állapotához hasonlóan elmaradott. Emiatt új, EU konform járművek beszerzése, valamint a kötöttpályás közlekedés infrastruktúra fejlesztése tervezett. A több áramnemű hibrid járművek beszerzése az interoperabilitás megteremtését jelenti az országos vasút és a jelenleg zárt rendszerű HÉV vonalak között. A 2050-re elérni kívánt klímasemleges kibocsátási cél eléréséhez is különösen fontos a közösségi közlekedés széndioxid kibocsátásának fokozatos csökkentése, zöld vasúti szolgáltató mielőbbi megteremtése.

A közösségi közlekedés elektrifikációja is struktúraváltást igényel. A nagyvárosokon, azaz a fővároson és a három, elektromos városi közlekedési hálózattal rendelkező város területén szükséges az elektromos üzemű közösségi közlekedési hálózat megfelelő integrációja, az átszállókapcsolatok és a hiányzó hálózati elemek kiépítése egyrészt a városi közlekedési kötöttpályás hálózatok és az elővárosi vasútvonalak (nagyvasút, HÉV) között, másrészt egyes esetekben a városi vasutak (villamosvasút, metró) vonalai között is. A meglévő városi elektromos üzemű vonalak (villamosok, trolibusz, fogaskerekű) egyes esetekben nem követték a településszerkezet változását és nem érik el a forgalomkibocsátó célterületeket. A megfelelő kapcsolatok révén válik az elektromos közösségi közlekedési rendszer egésze arra képessé, hogy versenyképessé váljék a háztól-házig eljutást biztosító, ugyanakkor zömében környezetszennyező egyéni közlekedési módokkal és a hagyományos dízelüzemű autóbusz járatokkal szemben.

A Zöld Busz Program keretében a közösségi közlekedésben résztvevő autóbusz állomány cseréje tervezett tiszta járművekre a hazai elektromos buszgyártás ösztönzésével, az üzemeltetett buszok átlagéletkorának, a buszos közlekedés károsanyag-kibocsátási értékeinek és fenntartási, üzemeltetési költségeinek csökkentésével, továbbá az utazási szolgáltatások minőségének javításával.

F. komponens – Energetika (zöld átállás)

Az energetika (zöld átállás) komponens célja az energiaszektor dekarbonizálása, így hozzájárulva az EU 2030-as klímavédelmi célkitűzéseinek magyarországi teljesüléséhez, a 2020-as országspecifikus ajánlásokban foglalt energetikai javaslatok gyakorlatba ültetéséhez és az energiaszektor digitalizációjához okos eszközök használatával. Három fő reformterület tartozik ide: A villamosenergia-rendszer rugalmasságát növelő és az időjárásfüggő megújuló alapú áramtermelés integrációját elősegítő fejlesztések támogatása, az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer bevezetése, és a lakossági megújulóenergia-beruházások elősegítése.

A villamosenergia-rendszer rugalmasságát növelő és az időjárásfüggő megújuló alapú áramtermelés integrációját elősegítő fejlesztések támogatásával a villamosenergia termelés megreformálása a cél: A szén-dioxid mentes villamosenergia-termelés arányát, a fotovoltaikus kapacitást, és a villamosenergia fogyasztáson belül a megújuló források arányát növelik az intézkedések. Ezek segítségével szeretnénk elérni, hogy az ország végső energiafelhasználása 2030-ban se haladja meg a 2005-ös értéket. Két beavatkozási területe az

átviteli rendszerirányító és elosztók klasszikus és intelligens hálózatfejlesztéseit érintő beavatkozás, illetve az okos mérés elterjesztése, mellyel javítható a hálózati rugalmasság. A hálózatok időjárási kitettségének felülvizsgálata elengedhetetlen az éghajlatváltozás miatt. A reform előfeltétele az átviteli- és elosztóhálózat felkészítése és fejlesztése egyrészt PV parkok közvetlen csatlakozását biztosító fejlesztésekkel, másrészt a mögöttes hálózatfejlesztésekkel. Kínálati oldalon az okos mérők alacsony száma és a dinamikus árazás hiánya jelent problémát. A reform fő akadálya a szükséges hálózati kapacitások szűk keresztmetszete, valamint a hálózati cégek fejlesztésekhez szükséges forráshiánya.

Az Energiahatékonysági Kötelezettségi Rendszer bevezetése a korszerűtlen energiahatékonysági lakóépületek problémájára ad választ. Segítségével évi 1,29 PJ új energia megtakarítás érhető el 2021-2030 között. A lakóépületek energiahatékonysági felújítása kiemelten a támogatandó lakossági szektorban, energiaszegénységben élők számára elnevezésű beavatkozás nélkül nem prognosztizálható jelentős előrelépés, hiszen a beruházások drágák és lassan, vagy nem térülnek meg. Az építőipari kapacitások és a lakosok energia tudatosságának alacsony szintje jelenthet nehézséget a megvalósításban.

A lakossági megújulóenergia-beruházások elősegítése két beavatkozási területre fókuszál: a lakossági napelemes rendszerek beruházási támogatására, valamint a lakossági fűtési rendszerek elektrifikálására napelemes rendszerrel kombinálva. A beruházási támogatását tetőszerkezetre helyezett, saját fogyasztás kiváltását célzó napelemes rendszerre lehetne igényelni. A jelenleg nettó elszámolás-alapú háztartási méretű kiserőművi szabályozást a 2019/944 Irányelvvel összhangban bruttó elszámolás váltaná fel a Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország 5.000 fő alatti településeire koncentrálva. A 2018/2001/EU Irányelv (megújuló energia irányelv) kapcsán pedig olyan szabályozási keret létrehozása a cél, ami támogatja a prosumerré válást. A napelemes rendszerekkel a saját energiafogyasztást lehetne biztosítani, a fűtési rendszer elektrifikálása pedig a legszegényebb háztartásnak nyújt segítséget, ahol jelenleg fosszilis tüzelőanyagokkal és fával fűtenek. A vissza nem térítendő támogatású beruházásokkal csökkenteni lehetne az ebből származó környezet- és egészségkárosító hatást, valamint javítani a gazdasági és szociodemográfiai mutatókat. Keretein belül okosmérővel társított hűtő-fűtő klímaberendezés, villanykazán és az erre méretezett napelemes rendszer, illetve hőszivattyú és a szükséges napelemes rendszer támogatható.

G. komponens - Átállás a körforgásos gazdaságra

Az átállás a körforgásos gazdaságra komponens reform elemei a hulladékgazdálkodást, az ipari szektort és a 2000 lakosnál kisebb települések szennyvíz kérdéskörének megoldását ölelik fel. A reformok célja, hogy a körforgásban tartsák a természeti erőforrásokat és minimalizálják a hulladékká váló anyagok mennyiségét. Erre alapozva új és fenntartható

versenyelőnyőket építhetünk ki, ellenállóbbá válunk a szűkös erőforrásokkal és ingadozó árakkal szemben.

A körforgás gazdaság a hulladékgazdálkodásban keretein belül három beavatkozás valósul meg. A termék teljes körű felhasználásának, illetve újrahasználatának előmozdítása a hulladék keletkezésének megelőzése érdekében a kapcsolódó szemléletformálással olyan intézkedéseket vezet be, mint a hulladék lerakásának és elégetésének pénzbeli ellenösztönzése és korlátozása, a szelektív gyűjtés és ételadományozás ösztönzése, a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek (EPR) javítása, a hulladékról szóló vállalati jelentések ösztönzése, a hulladékképződés megelőzését szolgáló és újrahasználatra előkészítő technológiák támogatása. Mindehhez pedig a hatóságokat segítő koordinációs rendszer, a felek közötti együttműködés, és a lakosságot célzó szemléletformáló kampányok és edukatív tevékenységek társulnának. A szükséges kezelő (előkezelő, hasznosító) kapacitások kiépítése a kapcsolódó szemléletformálással az előbbi beavatkozásokon túl a hulladékkezelési infrastruktúra fejlesztését, a régi hulladéklerakók rekultivációját, és a hulladékban rejlő energia felhasználását mozdítja elő. Az illegális hulladéklerakók egyszeri felszámolása azért fontos, mert a jelenlegi szankciórendszer nem tudja kezelni a problémát (gyakori a jogsértő magatartás, de alacsony a szankcionálási arány), a lakosok csak nehezen és költségesen tudják használt eszközeiket leadni, illetve külföldről is sok hulladék kerül Magyarországra.

A körforgásos gazdaság az ipari szektorban Magyarország nyersanyag helyzetét javíthatná másodnyersanyagok bevonásával, illetve az erre épülő innovációkkal versenyképességünket növelhetné. Az intelligens, innovatív és fenntartható ipar, ökoinnováció/digitalizáció (az átmenet elősegítése K+F+I eszközökkel) beavatkozás segíti a fenntartható fejlődés irányába történő előrelépést a környezeti hatások csökkentése, illetve a természeti erőforrások hatékonyabb és felelősségteljesebb felhasználásának megvalósítása révén. A másodnyersanyag piac erősítése a másodnyersanyag előállítását és ezt felhasználó termékek gyártását egyaránt támogatja, Az ipari szimbiózis, megosztásos gazdaság és körforgásos modellek beruházásai révén a termelési folyamatok hulladékai, egy másik termelési folyamat inputjaként hasznosulhatnának. A törekvések a termelési lánc teljes életciklusát és azok szereplőit érintik. Előre mozdulást jelentene még a megosztásos gazdasági modell elterjedése is, ahol a hibás termékek a hulladékrendszer helyett a bérbeadóhoz kerülnének.

A 2000 lakosnál kisebb települések szennyvíz kérdéskörének megoldása reform első lépése egy országos felmérés elvégzése, mely alapján felállítható egy megvalósítási rangsor. Majd a felmérést követően a programba bevont településeken a szükséges tervezések végrehajtása, és ez alapján a programba bevont településeken a helyi adottságoknak megfelelő megoldás kivitelezése, megvalósítása (hozzávetőleg 750 település esetén) esedékes. Itt csatlakoznak egy szabad kapacitással rendelkező szennyvízelvezetési agglomerációhoz /szennyvíztisztító telephez, több kis település dönthet közös csatornahálózat és szennyvíztisztító telep kiépítése mellett, alkalmazhatnak természetközeli szennyvíztisztító telepet, decentralizált szennyvíztisztítást egyedi szennyvíztisztító létesítmények telepítésével, vagy egyedi szennyvíztisztító berendezéseket. A beavatkozások által a környezetvédelmi (vízbázisvédelmi) és közegészségügyi szempontoknak, valamint a közműellátottságra

vonatkozó lakossági igényeknek is eleget lehetne tenni, javulna az életminőség, és népességmegtartó hatást is kifejtene.

H. komponens – Digitalizációs reform a versenyképesség szolgálatában

A magyar digitális ökoszisztéma gyengébben teljesít az európai uniós átlagnál és olyan kihívásokkal áll szemben, mint az alacsony arányú szuperszámítástechnikai (HPC) kapacitás, a vállalati digitalizáció elmaradott szintje vagy az internetet nem használó lakosság magas aránya. Ebből kifolyólag Magyarország célkitűzése az állampolgárok, vállalkozások és az állam felkészülése a digitális kihívásokra, korszerű technológiák alkalmazására, különös tekintettel a mesterséges intelligenciára. Az RRF terv részeként megfogalmazott reformok egy olyan strukturális átalakítás alapjait teremtik meg, amelyeken keresztül jelentős mértékben nő az ország versenyképessége és a polgárok jóléte. A komponens közvetlen strukturális reformokkal támogatja a digitális transzformációt a magyar gazdaságban és társadalomban, amelyek átfogó mérföldkövekre, célkitűzésekre és eredményindikátorokra épülnek, és az alábbi reformok kapcsolódnak hozzá: (1) Szélessávú infrastruktúra és Digitális Jólét Gerinchálózat fejlesztése (2) Digitális készségek rendszerének átfogó fejlesztése, ideértve a mesterséges intelligenciával kapcsolatos tudásanyagot (3) Digitális transzformáció a vállalkozások digitalizációjának növelése, az adatgazdaság és a Mesterséges Intelligencia mint stratégiai jelentőségű technológia feltételrendszerének megteremtése érdekében (4) Az állam digitális kapacitásainak erősítése a közlekedés és mezőgazdaság fejlesztése érdekében

Az első reform három fő intézkedést foglal magába: a gigabit sebességre képes hálózati infrastruktúra kiépítésének ösztönzését az üzletileg nem megtérülő területeken, a digitális oktatás támogatását gigabites hálózati megoldásokkal, illetve a HPC kapacitás kiépítését támogatja a komponens.

A digitális készségek rendszerének átfogó fejlesztése négy főbb intézkedéssel kíván hozzájárulni a digitális ökoszisztéma strukturális átalakításához. A digitális készségfejlesztés rendszerének átalakítása rendszerszintű képzési platformokat támogatna, hozzájárulva a hazai ökoszisztéma szereplőinek bővítéséhez és fejlődéséhez. A DigKomp alapú alap- és emeltszintű állampolgári és vállalkozó kompetencia fejlesztés, támogatás és mentorálás kerül megvalósításra. A MI oktatás-képzés és az ehhez kapcsolódó transzformatív projektek, a formális és nem formális oktatási rendszerrel és szakmai szervezetekkel karöltve valósulnak meg.

A harmadik reform a hazai mikro-, kis- és közepes vállalkozások digitális fejlesztéseinek célzott támogatását segíti elő az új technológiák bevezetésére és fejlesztésére. A reform keretében az adatgazdaság beindítására, a Nemzeti Adatvagyon Ügynökség működtetésére, az Adattárca létrehozására, az Ipar 4.0 és innovatív gyártás technológiák támogatására, a vállalati digitális élmény- és kompetenciaközpontok kialakítására, illetve a vállalkozások adathasznosítását támogató célzott programok fejlesztésére kerül sor.

A negyedik reform olyan fejlesztéseket foglal magába, mint az élelmiszerrendszerben megjelenő termékek nyomon-követésének és a hiteles fogyasztói tájékoztatásnak a digitális átállása, a mezőgazdaság kötelező uniós adatszolgáltatási rendszereinek fenntarthatósági és

hatékonyságnövelő digitális szolgáltatássá fejlesztése, a precíziós és adatalapú mezőgazdálkodásra történő átállást szolgáló rendszerek fejlesztése és az autonóm járművek és innovatív közlekedés támogatása.

I. komponens – Egészségügy

Az egészségügy komponens célja a minőségi egészségügyi szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása az infrastrukturális, humánerőforrás és informatikai feltételek megteremtése révén. A lakosság egészségi állapotának javítása, egészségben eltöltött életéveinek növelése elengedhetetlen a gazdasági versenyképesség szempontjából. Mutatószámaink még elmaradnak az uniós átlagtól, így szükség van a reformokra.

Az egészségügyi rendszert túlzott hospitalizáció, átláthatatlan betegutak, magas kórházban töltött átlagos napszám, az aktív ágyak kihasználatlansága, szegényes adatvagyon az ellátórendszer működéséről, teljesítményéről, területi hozzáférésbeli egyenlőtlenségek, az infrastruktúra és eszközpark elavultsága jellemzi, így átfogó struktúraváltásra van szükség.

Megvalósulnak az alapellátás fejlesztésére a háziorvosok szerepének erősítésére, a lakóhelyközeli szolgáltatások bővítésére és a szakellátás tehermentesítésére irányuló beavatkozások. Keretein belül sor kerülne a praxisközösségek, csoportpraxisok létrehozására, illetve a háziorvosok hatáskörének bővítésére szakvizsgáiknak megfelelően. Így egyrészt, csökkennének a járóbeteg szakellátás terhei, másrészt a betegeknél megvalósulna a lakóhelyközeli ellátás, egyszerűsödnének a betegutak. Az alapellátásban nagyobb hangsúlyt kapnának az egészségfejlesztési, szűrési és gondozási tevékenységek, a krónikus betegek gondozása, és a telemedicinális tevékenységek. Ezek megvalósításához szükséges az ápolási, orvos-technikai és IT eszközök biztosítása, valamint az alapellátás új szakmai irányítási rendszere.

Az RRF keretében a kórházi hálózat fejlesztése, a megfelelő szintek kialakításához szükséges feltételek biztosítása is megvalósul. A beavatkozás céljai közé tartozik az aktív ágyak kihasználtságának növelése, így az aktív ellátások túlnyomó részt a megyei- és társkórházakban valósulnának meg. A magas színvonalú, speciális ellátásokat az országos centrumkórházak végeznék, ezen felül pedig a szakmai-tudományos innovációs központ szerepét is betöltenék. A labordiagnosztikai kapacitások is a csúcskórházakba kerülnének. Moduláris létesítmények kialakítása segítené az egészségügyi váltsághelyzetek kezelését. A COVID járvány rávilágított, hogy az infekció-kontroll és betegbiztonsági fejlesztések megvalósítása elengedhetetlen, ezért az infektológiai ellátóhelyek teljes infrastrukturális megújítására van szükség audiovizuális kommunikációt támogató eszközök beszerzését, illetve fekete-fehér öltözők telepítését is beleértve. A krónikus nem fertőző betegségek okozta halálozás és egészségveszteség visszaszorítása tekintetében öt terület kiemelt jelentőségű: a keringési, mozgásszervi, mentális, és daganatos megbetegedések, valamint az egészséges gyermekkor – gyermekegészségügy. Ezek kezelésére a Közép-magyarországi régióban 2 centrumkórház kialakítása, valamint több országos szakmai intézet fejlesztése tervezett.

Az orvosok és egészségügyi szakemberek hiánya komoly problémát jelent az életkori megoszlásuk alapján prognosztizálható nyugdíjbavonulásuk miatt valamint a nemzetközi és

magánszektorban kínált magasabb bérekkel is versenyezni kell, hogy elegendő szakember maradjon. Az orvosok jövedelem viszonyainak a rendezése, hálapénz kivezetése keretein belül a bérfejlesztés két év alatt, több lépcsőben kerülne bevezetésre az orvoshiánnyal küzdő megyékben.

A modernizációs intézkedéseknek szerves része a humán közszolgáltatások digitális átállásának támogatása is. Az e-health megoldások célja a páciensek tájékoztatása, informált döntéshozataluk támogatása, az egészségügyi szakemberek munkájának támogatása, megkönnyítése, az adatvezérelt döntéshozatal feltételeinek megteremtése. Az egészségügyi digitalizációnak a megelőzés, a diagnosztizálás, a kezelés, a nyomon követés és az irányítás javítását segítő információs és kommunikációs technológiákat hasznosító eszközök és szolgáltatások támogatása során van kiemelt szerepe.